

GOBIERNO DI ARUBA

Minister di Finanzas,
Asuntonan Economico y Cultura

L.G.Smith Blvd. 76
Oranjestad, Aruba
Tel. (297) 528 4900
Fax. (297) 5838778
Email: bureau.minfec@gobierno.aw

Aan: het College Aruba financieel toezicht
t.a.v. dhr. Prof. dr. R.H.J.M. Gradus
L.G. Smith Boulevard 68
La Piccola Marina
Oranjestad, Aruba

Uw kenmerk: Cft 201800112

Ons kenmerk: MinFEC-18/1633

24 mei 2018

Betreft: Reactie Land op advies van CAft omtrent vastgestelde begroting 2018

In overeenstemming met de gevoelens van de Ministerraad, één en ander zoals bepaald in artikel 11, vierde lid van de Landsverordening Aruba Financieel Toezicht (AB 2015 no. 39), is onderhavige reactie op het advies van uw college d.d. 11 mei 2018 met kenmerk Cft 201800112 opgesteld. Alvorens in te gaan op de inhoud van de reactie van het Land dienen eerst een tweetal onderwerpen verduidelijkt te worden:

1. Bilaterale besprekingen tussen Nederland en Aruba
2. Reikwijdte toetsingskader LAft

Ad. 1 Bilaterale besprekingen tussen Nederland en Aruba

Uw college geeft in haar advies aan dat geconstateerd is dat tot heden geen afspraken zijn gemaakt tussen Aruba en Nederland over een nieuw wettelijk normenkader en de voortzetting van het financieel toezicht. In lijn met uw eerder advies betreffende de ontwerpbegroting 2018 zijn beide landen sinds maart bezig met technische besprekingen voor het nieuw in te zetten wettelijk normenkader en de voortzetting van het financieel toezicht door de toezichthouder, te weten de Rijksministerraad.

Over het feit dat er lopende besprekingen gaande zijn, is op ambtelijk niveau met uw secretariaat gecommuniceerd. Tevens is uw college hieromtrent geïnformeerd via een schrijven dezerzijds gedateerd 26 april 2018, waarin het Land aanvullende informatie aan het College verleend conform het artikel 8 LAft informatieverzoek. In beide omgevingen is aangegeven dat conform afspraken met het Nederlandse Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties het Land van deze in mei een door dezen voorgesteld concept-protocol kan verwachten, waarin de afspraken voor de toekomst overeengekomen worden. Het Land is nog in afwachting van het toegezegde concept, onderwijl werkend aan de (nog) verdere verfijning en uitwerking van haar reeds ruim eerder bekendgemaakte voorstellen en standpunten

Ad. 2 Reikwijdte toetsingskader LAft

In het advies van CAft d.d. 2 maart 2018 met kenmerk Cft 201800072, waarin op mijn verzoek en in lijn met artikel 10 lid 3 van de LAft advies is verleend over niet alleen de ontwerpbegroting 2018 maar ook het financieel economisch memorandum (FEM) aangaande 2018-2021, heeft uw college duidelijk gemaakt dat:

“Aangezien de LAft geen wettelijk normenkader vanaf 2019 bevat, heeft het CAft geen formele basis om te toetsen op een meerjarig begrotingspad dat tot herstel van de overheidsfinanciën leidt”

Op basis van het net genoemde ontbreken van een normenkader vanaf 2019 heeft uw college destijds afgezien van het geven van een inhoudelijk advies omtrent het herstelpad horende bij het financieel economisch memorandum. Ondanks dit bezwaar heeft uw college in haar advies omtrent de vastgestelde begroting 2018 mij toch van advies weten te voorzien omtrent een aan te houden norm vanaf 2020, te weten de huidige maximale norm zoals bepaald in artikel 14, LAft, welke op dat ogenblik formeel niet langer geldig zal zijn. Ik kan mij inbeelden dat de huidige onzekere toestand omtrent normstelling in de toekomst ook voor uw college verwarrend kan zijn, doch ik verneem graag van uw college hoe het uitblijven van een advies uwerzijds op mijn verzoek omtrent de door mij voorgestelde toekomstige normen zich verhoudt met uw huidig advies om de LAft-norm te blijven handhaven nadat deze verlopen zijn. Enige verduidelijking over dit onderwerp acht ik wenselijk en noodzakelijk in verband met voorbereidingsfase begroting 2019 en het meerjarenkader.

Voor de doelstellingen van dit document zal het Land in beginsel antwoord geven op vragen die betrekking hebben op het toetsingskader van de LAft zoals door uw college is aangegeven. Aruba zal met Nederland het nieuw wettelijk normenkader voor ná 2018 (en verder) nader concretiseren. Hierbij zal het Land doorgaan met invulling geven van het protocol van 2 mei 2015, om zodoende een duurzame verbetering aan de overheidsfinanciën te brengen waaronder inbegrepen het continueren van het financieel toezicht door de Rijksministerraad en het afbouwen van de schuldstand van het Land.

Vooruitlopend op de definitieve bepaling van dit nieuwe normenkader heeft het Land niet stilgezeten en heeft het een aantal initiatieven en (soms pijnlijke) besluiten genomen. Deze besluiten hebben hun weerslag gevonden in de crisiswetgeving welke aangeboden is aan de Staten. Het betreft de in de vastgestelde begroting opgenomen fiscale wetgeving welke in zal gaan op 1 juli 2018 en een collectieve lastendrukverhoging inhoudt welke zich zal laten uitdrukken in verhoogde belastingopbrengsten en verlaagde kosten door de verlaging van de landsbijdrage AZV. Alhoewel deze maatregelen reeds in 2018 hun effect op de begroting zullen laten zien, zijn de volledig uitgewerkte effecten in de begroting 2019 merkbaar. Verder heeft het Land de hulp ingeroepen van het Internationaal Monetair Fonds ten aanzien van belastinghervorming en is lid geworden van het aan dit fonds verbonden Caribbean Regional Technical Assistance Centre (CARTAC) voor projecten ter verhoging van de effectiviteit aan zowel de inkomsten als de uitgavenkant.

Reactie Land op bevindingen CAft over begroting 2018

In het advies van CAft d.d. 11 mei jongstleden kaart uw College drie bevindingpunten aan namelijk:

- a) Het financieringstekort van de collectieve sector in 2018 komt dan uit op 3.3% bbp in plaats van het in de vastgestelde begroting opgenomen tekort van 2.8% bbp
- b) Handhaaf de in het FEM genoemde maximum van 90% voor de schuldquote

c) De (meerjarige) personeelsuitgaven dienen een dalende trend te laten zien

Ad. a) Het financieringstekort van 2018 komt hoger uit dan de begroting

Conform de bevindingen van het CAft zal het begrote financieringstekort door het Land voor 2018 niet haalbaar zijn, omdat na correctie van het tekort in 2018 voor de conform CAft niet-realistische dividendopbrengsten van AFL 17.5 miljoen van RdA en een dubbeltelling van AFL 6.4 miljoen van ATA niet voldaan zou worden aan de begrotingsdoelstelling om een lager tekort resultaat te boeken dan in 2017.

Voor wat betreft genoemd bedrag van AFL. 17,5 miljoen baseert uw College uw standpunt op basis van beschikbare informatie ten tijde van het opstellen van het advies. Op p. 5 dat stelt uw College: 'Het CAft constateert geen nieuwe informatie op basis waarvan nu door het Land van dit standpunt afgeweken zou moeten worden'.

Wat betreft RdA zal ik mij beperken tot het aangeven dat inmiddels een eerste storting van dit bedrag door RdA aan het Land is voldaan en ontvangen. Verder heeft RDA aangegeven dat in 2018 volgens schema zal worden gestort. Op dit moment zijn er geen aanwijzingen om te betwijfelen dat het gehele bedrag gedurende het jaar niet zal worden gestort en vormt dus geen risico voor het financieringstekort. Op grond van deze nieuwe informatie is er dus voldoende grondslag om het betreffend bedrag van AFL. 17,5 miljoen in de begroting op te nemen.

Refererend naar ATA zij aangegeven dat formeel slechts bij bepaling van de Jaarrekeningen van het Land als de ATA over 2017 in vergelijking met de ontwikkeling van te verwachten resultaten in 2018 geconstateerd kan worden of en indien zo in welke mate er mogelijk sprake kan zijn van dubbele telling. De getrokken conclusie is dientengevolge wellicht iets prematuur. Hier kan voorts niet nagelaten worden aan te geven dat de door het Land gevolgde begrotings- en verwerkingswijze ten aanzien van ATA telkens consistent is geweest en hiervoor nimmer onderwerp van discussie is geweest. Tenslotte zij eveneens aangegeven dat de Centrale Bank van Aruba recentelijk een winstuitkering aan het Land ad Afl. 5 miljoen aan het Land kenbaar heeft gemaakt. Bij de opstelling van de begroting was dit bedrag nog niet bekend waardoor deze niet was meegenomen. Dit bedrag kan dienen als compensatie mocht het aangegeven geval bevestigd worden.

Rekening houdend met het hiervoor genoemde evenals de te verwachten resultaten is mijn verwachting op dit ogenblik nog altijd dat de aangegeven begrotingskaders zeer goed haalbaar zijn en dat dus het financieringstekort niet hoger uit zal komen dan de begroting. Indien later blijkt dat dit niet correct is, zal bij een suppletore begroting e.e.a. worden gecorrigeerd.

Ad. b) Maximum schuldquote van 90% hanteren

Het college geeft aan dat op basis van de vastgestelde begroting en het volledig benutten van de eind van 2017 afgegeven leenmachtiging van de Staten zal de schuldquote eind 2018 op 92% bbb uitkomen. Het Land deelt deze opvatting niet. Hieronder treft u twee toelichtende tabellen over dit onderwerp.

Tabel 1: Projectie schuldquote 2018 cf. gehanteerde bbp in begroting	In AFL mln.
Schuldstand per eind 2017 (Bron URK 4 2017)	4195.20
Schuld in bbp-%	86.0%
Verwachte schuldstand eind 2018 (Bron URK 4 2017 plus verwachte tekort 2018 en nog te financieren tekort uit 2017 t.w.v. AFL 60 miljoen)	4405.10
Schuld in bbp-%	88.0%
Δ 2018-2017 schuld in bbp-%	2.0%
BBP in 2017:	4876.00
BBP in 2018:	5004.40

Tabel 2: Projectie schuldquote 2018 cf. bbp outlook CBA d.d. april 2018	In AFL mln.
Schuldstand per eind 2017 (Bron URK 4 2017)	4195.20
Schuld in bbp-%	86.8%
Verwachte schuldstand eind 2018 (Bron URK 4 2017 plus verwachte tekort 2018 en nog te financieren tekort uit 2017 t.w.v. AFL 60 miljoen)	4405.10
Schuld in bbp-%	89.8%
Δ 2018-2017 schuld in bbp-%	3.0%
BBP in 2017:	4833.60
BBP in 2018:	4903.30

De geprojecteerde schuldquote in beide tabellen blijft onder de 90%. Uit uw advies kan ik uitmaken dat de grondslag voor het bereiken van de door uw college aangegeven schuldquote berust op fouten ten aanzien van zowel de gehanteerde verwachte schuldtotalen ultimo 2018 als op een foutieve interpretatie van de reikwijdte van de door het Land ten aanzien van haar begrotingsramingen gebruikte fictieve nominale groeipercentage.

Ten aanzien van de schuldtotalen zij allereerst aangegeven dat uw college kennelijk uitgaat van een toestand waarin het Land in 2018 nog het volledige aanvullende tekort van 2017 ad 130 miljoen moet financieren, hetgeen niet zo is. Een deel van dit aanvullend tekort is namelijk reeds in 2017 gefinancierd door het laten oplopen van kortlopende schulden, anders dan leningen. Dit ter waarde van ongeveer 70 miljoen. Dit is te zien in de compositie van de schuldtotalen van het Land aan het einde van het jaar 2017. De door uw college geprognosticeerde schuldtotalen eind 2018 zijn dientengevolge te hoog.

Ten aanzien van de bbp-bepaling welke als noemer bij de schuldquote hoort zij aangegeven dat het Land zoals bekend bij de bepaling van haar ontvangstenkader omwille van de behoedzaamheid een fictieve nominale groei van 1% hanteert. Door uw college is en wordt, ondanks herhaaldelijk aangegeven van deze kant, desalniettemin uitgegaan dat hierdoor het Land aangeeft overtuigd te zijn dat de Arubaanse economie in het jaar 2018 in nominale termen daadwerkelijk met 1% zal groeien. Dit is echter, nogmaals, niet het geval. De officiële prognoses wat betreft de economische groei worden nog altijd door de Centrale Bank van Aruba gegeven. Voor de resultaatbepaling van allerhande indicatoren in procenten bbp speelt de waarde van het nominale bbp, in tegenstelling tot de bepaling van het ontvangstenkader, uiteraard een rol. Hiervoor worden, zoals hierboven aangegeven, consequent tot op heden nog altijd de prognoses van de CBA gebruikt. Voor het dienstjaar 2018 laat de eerdergenoemde foutieve interpretatie van uw college zich dan vertalen in het met een

nominale groei van +1,0% verhogen van de laatste CBA-prognose van het nominale bbp over 2017 tot een nominaal bbp van Afl. 4,881.9 voor 2018. Dit bedrag wijkt substantieel af van de officiële publicatie van de CBA d.d. 25 april 2018. Gelet op de gemaakte afspraken zal het Land, zoals eerder vermeld, voor de resultaatbepaling (lees hier: de uitvoeringsrapportages, evenals dit document) het nominale bbp zoals gepubliceerd door de CBA blijven gebruiken. Samenvattend kan ten aanzien van dit punt aangegeven worden dat het Land de door uw college aangegeven opvatting niet deelt omdat de door uw college aangegeven prognoses in zowel de teller als de noemer van de schuldquote fout zijn. Tenslotte zal conform de laatste meerjarige verwachting de staatschuld in 2019 niet meer stijgen dan met ongeveer AFL 30 miljoen en zullen in de daaropvolgende jaren overschotten te verwachten zijn. Dit levert zelfs bij een timide nominale groei van 1% in 2019 geen schuldquote boven de 90% op.

Ad. c) De (meerjarige) personeelsuitgaven dienen een dalende trend te tonen

Het Land heeft reeds in het FEM haar plan gepresenteerd waarin er structureel meerjarig gestuurd zal worden om de personeelslasten met minimum AFL 3 miljoen per jaar te verlagen. Men moet hier indachtig houden dat, zoals aan uw secretariaat separaat aangegeven is, dat de begrote toename van de personeelskosten vrijwel in haar geheel verband houdt met de tijdelijke toename aan personeel in het kader van de uitvoering van het sociaal crisisplan. De inzet is om deze toename voor een materieel deel te laten compenseren door afvloeiing van personeel op basis van verlopen contracten, welk proces nog gaande is. Het totaal aan personeelskosten zal dientengevolge naar verwachting qua realisatie op totaalniveau lager dan de begroting uitkomen. Uit behoedzaamheid is vooralsnog een hogere raming aangehouden omdat rechtszaken gaande zijn over afgevoelde arbeidscontractanten. Onder leiding van de Minister-President is een werkgroep thans bezig met het opstellen van een personeelsplan, welke op korte, middellange en lange termijn zal moeten zorgdragen voor de verlaging van de personeelskosten. Naar verwachting zal het rapport eind deze maand gereed zijn en worden aangeboden aan de Ministerraad. Tenslotte kan ten aanzien van dit onderwerp aangegeven worden dat binnenkort aanvang zal worden gemaakt met het ontwerpen van een integrale planning en controlecyclus bij de arbeidsmarkt, onderdeel waarvan zal zijn de planning en controlecyclus op de interne arbeidsmarkt bij de Landsoverheid. Doelstelling hiervan is om middels de beheersing van deze processen tot grotere doelmatigheid en lagere kostenrealisatie, de inzet van personeel bij zowel de overheid als de private sector voor elkaar te krijgen. Dit is wel een onderwerp voor de realisatie waarvan een langere adem nodig is. In twee weken, noch zes maanden zal dit afgerond worden, maar de effecten hiervan zullen wel zichtbaar worden in de komende jaren

Tot slot

Naar aanleiding van in het advies opgenomen opmerkingen daaromtrent dient benadrukt te worden dat conform FEM het Land in tijde van een financieringstekort (eventuele) meevallers tijdens de begrotingsuitvoering inzet ten gunste van het financieringssaldo. Dit is een integraal onderdeel van het actueel financieel-economisch beleid van het Land. Hier wordt volledigheidshalve herhaald welke elementen voor dit beleid van belang zijn:

- Voorzichtige uitgangspunten ten aanzien van de toekomst. Dit verhoogd de kans op meevallers tijdens de uitvoering van de begroting die dan ingezet worden ten gunste van het financieringssaldo. De kans hiertoe is in dit jaar reeds groot gezien de daadwerkelijke groei naar alle waarschijnlijkheid hoger zal liggen dan het uitgangspunt van de begroting.
- Crisismaatregelen aan de ontvangsten- en de kostenkant van de begroting. Dit als noodmaatregel vooruitlopend op herzieningen in de collectieve lasten. Dit zijn

structurele maatregelen welke het te behalen financieringssaldo bestendigen en het opgelopen gat helpen dichten. Dit wetsvoorstel is dd. 22 mei 2018 door de Staten aangenomen en zal in werking treden per 1 juli 2018.

- Conform de aangenomen Motie nr. 63 van de Staten van Aruba gedurende de begrotingsbehandeling 2018 zal het kabinet Wever-Croes in augustus 2018 een tussentijds overzicht aan de Staten aanbieden waarin de lopende uitvoering van de begroting 2018 wordt gepresenteerd en tevens het resultaat van onderzoek naar de structurele verlaging van – zover hier van belang – de personeelskosten.
- Hierna zal in oktober 2018 een begrotingswijzing worden voorgelegd aan de Staten van Aruba waarin de ontwikkeling van de inkomsten en uitgaven in het begrotingsjaar zullen worden vastgelegd.
- Inzet van beleidsenveloppen ten behoeve van het aanjagen van economische groei en het tegemoet kunnen treden aan een crisis in de maatschappelijke zorg. Doelstelling hierachter is allereerst om de maatschappelijke cohesie te vergroten en lang verwaarloosde maatschappelijke problemen te lijf te gaan. Hiernaast is van cruciaal belang om het economisch groeipotentieel fors te verhogen. Dit vooral in het licht bezien van de onzekere toestand rond de olieraffinage evenals het feit dat het Land geen externe hulp verwacht bij de steeds verslechterende situatie in Venezuela.

Het Kabinet Wever-Croes is nu 6 maanden in functie. In deze 6 maanden zijn twee begrotingen behandeld, de suppletoire begroting 2017 en de begroting 2018. Er zijn eveneens zware beslissingen genomen om dit jaar nog inkomsten-verruimende maatregelen te nemen. Met het opstellen op ambtelijk niveau van een startnotitie zijn de voorbereidingen aangevangen voor de instelling van een meer permanent financieel toezicht. Het eerdergenoemde Financieel Economisch Memorandum wordt op de voet gevolgd. Wij zijn er nog niet, maar voor het eerst in lange tijd zijn wij op Aruba op de goede weg!

Uit het voorgaande hoop ik dat uw college een beter beeld heeft gekregen van alle inspanningen welke door het Land getroost zijn om tot daadwerkelijke verbeteringen in de zorgelijke financiële toestand van het Land op stelselmatige wijze verbetering aan te brengen. Dit allemaal zonder het kind met het badwater weg te gooien. Het kind is in dit geval de economie en de maatschappij. Men is bij lange na niet beland waar mijn persoon wil zijn, maar de eerste concrete stappen in die richting zijn gedaan. Het is dan volgens mij zaak van alle betrokkenen in dit toezichtstelsel, het Land, de CAft en de Nederlandse regering, om zorg te dragen dat het bereikte momentum behouden wordt en dat dit proces ongehinderd en gesteund haar weg kan volgen. Het slechtste wat ik mij op dit ogenblik kan voorstellen is dat nu de inzet weggebogen wordt van wat wij allen tot gemeenschappelijk doel zeggen te hebben, namelijk duurzame, houdbare overheidsfinanciën op Aruba.

Mocht aan verdere informatie en toelichting behoefte bestaan, dan wordt u verzocht dit door tussenkomst van mijn Directie Financiën te bewerkstelligen.

De minister van Financiën, Economische Zaken en Cultuur

cc De Minister van Algemene Zaken, Integriteit, Overheidszorg, Innovatie
en Energie
Directie Financiën